

חובת ההודעה למוסד לביטוח לאומי על תחילת עיסוק כעצמאי, או הפסקת העיסוק ואף על צמצום בהיקף העיסוק, משליכה מהותית על הזכויות לפי חוק ביטוח לאומי ועל החיובים בדמי ביטוח שיש לשלם. אי הודעה תגרום נזק בלתי הפיך. הוראות אלו חשובות גם לעוסקים וגם למייצגים.

ככלל, המוסד לביטוח לאומי, כמו גם בתי הדין לעבודה לא יאשרו בקשות לשינוי מעמד באופן רטרואקטיבי. נטל הוכחה כבד במיוחד יחול במקרים בהם המבוטח מבקש לשנות סיווג שהוא בעצמו ביקש אותו, לפי הצהרתו המקורית למוסד לביטוח לאומי.

סוגיה זו של בקשה לשינוי מעמד באופן רטרואקטיבי, נדונה בבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב בעניין פילוט (ב"ל 49122-11-15), פילוט חגית - המוסד לביטוח לאומי, ניתן ביום 15.1.2019). דובר ברואת חשבון במקצועה, אשר הגישה בקשה למוסד לביטוח לאומי לשינוי בדיעבד של מעמדה מ- "עובד עצמאי" ל- "עצמאי שלא עונה להגדרה".

לטענת פילוט, היא עבדה כעצמאית עד לסוף שנת 2012, כאשר ביום 15.12.2012 החלה לעבוד כשכירה. במקביל לעבודתה כשכירה, היא המשיכה לעבוד כעצמאית בהיקף נמוך מ-20 שעות שבועיות. לכן, באותה תקופה התאימה להגדרה של "עצמאי שלא עונה להגדרה" ולא של "עובד עצמאי". לפיכך, טענה כי יש לשנות את מעמדה באופן רטרואקטיבי.

המוסד לביטוח לאומי טען כי פילוט חויבה בדמי ביטוח בהתאם להוראות החוק והתקנות. לכן, אין לשנות את מעמדה באופן רטרואקטיבי והיא חייבת לשלם את מלוא דמי הביטוח עד המועד שבו הודיעה על שינוי המעמד.

מסתבר, כי בחודש מרץ 2013 הגישה פילוט דוח רב שנתי לביטוח הלאומי, במסגרתו הצהירה כי היא שכירה בנוסף לעיסוקה כעצמאית, אך לא ציינה במפורש בדו"ח זה את השינוי בהיקף משרתה כעצמאית. בחודש יוני 2013 הגישה פילוט בקשה להקטנת מקדמות. אך רק בחודש אפריל 2015 דיווחה פילוט לראשונה על הפסקת העיסוק במשלח יד ושינוי מעמדה, תוך הגשת בקשה לשינוי של הסטטוס רטרואקטיבית.

לפי הדין, כאשר מבוטח מבקש לשנות סיווג אשר מקורו בהצהרתו שלו, מוטל עליו הנטל להוכיח את מקור השינוי ואת אמיתותו (דב"ע נד/281-0 שמואל דניאלי נ' המוסד לביטוח לאומי, דב"ע נז/6-0 נורית רד נ' המוסד לביטוח לאומי).

סעיף 5 לחוק הביטוח הלאומי קובע, כי מבוטח אשר הוכר כ- "עובד עצמאי", יחשב כך עד ליום אשר בו יודיע אחרת:

"עובד עצמאי שהיה למבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי יחשב כעובד עצמאי עד ליום שבו הודיע הוא למוסד, או שהמוסד הודיע לו בדואר או במסירה אישית

אף שלא בדואר, על היותו למבוטח כאמור; ואולם רשאי המוסד, לפי שיקול דעתו ולבקשת העובד העצמאי או הזכאי לגמלה מכוחו, לראותו כעובד עצמאי או כמבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי למרות ההודעה האמורה או אף בהעדרה".

הודעה בזמן אמת על תחילת עיסוק מבטיחה כי מבוטח אשר סווג כ- "עצמאי" יהנה מכיסוי ביטוחי.

אך אי הודעה על הפסקת עיסוק גורמת לשינוי מעמד בדיעבד לכאורה. לכן, מתעורר קושי בשינוי הסטטוס בדיעבד תוך החזרת כספי הביטוח.

בית הדין האזורי לעבודה קבע, כי הנטל להוכיח מעבר לסטטוס של "עצמאי שאינו עונה להגדרה" הינו כבד, אשר במסגרתו יש להוכיח בין היתר צמצום של שעות הפעילות בעסק. אין די במסמכים אשר הציגה פילוט ואין לתת להם משקל משמעותי, ללא זימון של עורכיהם להעיד בבית הדין. לפיכך, פילוט לא עמדה בנטל ההוכחה לגבי שינוי המעמד.

בעניין קונפיונו (עב"ל (ארצי) 15-11-16519, רחל ברוך קונפיונו נ' המוסד לביטוח לאומי, ניתן ביום 26.12.2017), קבע בית הדין הארצי לעבודה את חשיבות הדיווח בזמן אמת לעניין מעבר לסטטוס של "עצמאי שאינו עונה להגדרה" עקב קשיי ההוכחה, כדלקמן:

"למעבר מסטטוס של "עצמאי" ל"עובד" או ל"אינו עובד ואינו עובד עצמאי" שקל יותר לאימות, כגון באמצעות מסמכי סגירת עסק, שינוי הסטטוס מ"עצמאי" ל"עצמאי שאינו עונה להגדרה", עת המבוטח ממשיך לעסוק באותו עיסוק, קשה לאימות בדיעבד, ועל כן במקרים אלה הנטייה היא שלא לאשר שינוי המעמד בדיעבד; המערערת נהנתה מזכויות ביטוחיות במהלך השנים, ואין לאפשר לה לקבל את דמי הביטוח בדיעבד."

לכן, עוסקים וגם מייצגים, שימו לב לחשיבות הגדולה להודיע לביטוח לאומי על כל שינוי מעמד, תחילת עיסוק, הפסקת עיסוק או רק על הקטנת היקף העיסוק. ההודעה חייבת לכלול את פירוט שינוי המעמד ואת כל האסמכתאות המאמתות לשינוי. אי הודעה במועד עלולה לגרום לאי קבלת זכויות לפי החוק, או לחיובים מיותרים של דמי ביטוח.

מאת: רמי אריה, עורך דין ורואה חשבון - מיסים ועסקים בע"מ

www.ralc.co.il